

Iedereen is talentvol, mits talentvol benaderd

Visiedocument

Academische Opleidingschool
PO Noord-Nederland

**“Door ‘Opleiden in School’
bereidt de student zich in
een rijke leeromgeving
voor op alle aspecten
van het leraarschap.”**

Inhoudsopgave

05

INLEIDING

07

DE ACADEMISCHE
OPLEIDINGS-
SCHOOL

13

BIJLAGE

“We hopen dat dit visiedocument inspireert en alle deelnemers in staat stelt een goede bijdrage te leveren aan het opleiden in school.”

Inleiding

Het samenwerkingsverband AOS PO NN bestaat uit 24 basisscholen, verdeeld over zeven schoolbesturen uit de provincies Drenthe en Groningen, de Pedagogische Academie Hanzehogeschool (PA) en de Rijksuniversiteit Groningen (RuG). Binnen dit samenwerkingsverband worden 180 studenten opgeleid.

Het opleiden van studenten wordt gecombineerd met het doen van praktijkgericht onderzoek ten behoeve van de schoolontwikkeling. De AOS PO NN is daardoor een opleidingsschool met een 'academische kop'. De AOS PO NN is vanaf 2006 actief en heeft als ambitie alle studenten van de lerarenopleiding te laten leren op de werkplek op een academische basisschool.

Onderstaande ontwikkelingen vormen aanleiding voor het schrijven van deze notitie.

- In 2016/2017 zijn er 11 nieuwe basisscholen toegetreden tot het samenwerkingsverband. Tussen de deelnemende basisscholen zijn daardoor grote verschillen in kennis en vaardigheden met betrekking tot het begeleiden van studenten in het werkplekleren en het doen van praktijkgericht onderzoek. Het herijken en delen van de doelstellingen, werkwijze en ambitie is noodzakelijk.
- In het afgelopen decennium is er veel onderzoek verricht naar de effecten van opleiden in school en het uitvoeren van praktijkgericht onderzoek binnen basisscholen (zie o.a. www.steunpuntopleidingsschool.nl). Uitkomsten van deze onderzoeken hebben geleid tot nieuwe inzichten. Onze visie en werkwijze is daardoor aangepast.
- Door de publicaties van - en bijeenkomsten georganiseerd door het 'Steunpunt Opleiden in de School' vragen we ons voortdurend af of de ingezette koers juist is en waar verbeteringen wenselijk en mogelijk zijn.
- In 2017 is door OC&W besloten de academische kop niet meer te subsidiëren. De stuurgroep van de AOS PO NN heeft als reactie hierop aangegeven veel waarde

te hechten aan de doelen behorend bij de zgn. academische kop en de projectleider de opdracht gegeven (samen met alle participanten) te werken aan het realiseren en verder ontwikkelen van de doelen behorend bij de academische kop.

- De PA Hanzehogeschool Groningen voegt aan de 7 SBL competenties een 'eigen' 8^e competentie toe: 'Talentontwikkeling'. Deze visie gaat uit van de kracht en de mogelijkheden van het individu (zowel van de leerling alsook van de student) en gaat niet uit van een deficiëntie-benadering. Talentgericht opleiden vraagt deels nieuwe passende kennis en vaardigheden van opleiders in school, lerarenopleiders en coaches.
- Het accreditatierapport (2015) heeft ons inzicht gegeven in gerealiseerde kwaliteit maar ook de te zetten vervolgstappen.

We hanteren de term opleidingsschool als aanduiding voor het samenwerkingsverband. De deelnemende basisscholen zijn academische basisscholen, de PA Hanzehogeschool wordt als lerarenopleiding aangeduid en de RuG wordt als onderzoeksinstituting aangeduid.

In dit document beschrijven we onze visie op opleiden in school. We hopen dat het inspireert en alle deelnemers in staat stelt een goede bijdrage te leveren aan het opleiden in school.

Leerkrachten en onderzoek?

“De onderzoekende houding is niet alleen van belang voor de leraar zelf, maar dient juist ook als voorbeeld voor de ontwikkeling van de leerlingen op school en leraren in opleiding.”

— Klarus en Folker, 2008

De Academische Opleidingschool

Met Opleiden in de school (OIDS) streven we de volgende doelen na:

- **Verbetering van de kwaliteit van de leraar (kwalitatieve verbetering);**
- **Het tegengaan van de tekorten aan leraren (kwantitatieve verbetering).**

Doel van het in de school opleiden is vanzelfsprekend dat studenten goed worden voorbereid op hun toekomstige beroep en op een leven lang leren. Opleiden in school leidt ertoe dat studenten tijdens hun opleiding een groot deel van hun tijd op de basisschool doorbrengen en daar op een andere manier gaan werken aan hun competentieontwikkeling.

Binnen de Academische Opleidingschool (AOS) is de opleidingsfunctie verbonden met een onderzoeks- (of innovatiecomponent). De academische opleidingschool bestaat uit de volgende drie kenmerken, die onderlinge relaties met elkaar onderhouden:

Bij opleiding gaat het om opleidingsvormen waarbij de opleiding van zowel startende als zittende leraren steeds meer plaatsvindt op de werkplek. Van schoolontwikkeling is sprake als een schoolteam actie onderneemt om processen te verbeteren of vernieuwen. Bij onderzoek gaat het om het op systematische en gezamenlijke wijze verrichten van onderzoek naar bepaalde vooraf gestelde onderzoeksthema's.

Wij willen de academisch basisschool als bron voor leren nog beter benutten. Dit realiseren we door:

- het creëren van een rijke leeromgeving;
- wederzijds te leren;
- het optimaal benutten van de opleidingscontext van de basisschool en de lerarenopleiding;
- Talentgericht opleiden;
- het doen van onderzoek.

Bovengenoemde punten kennen een sterke onderlinge samenhang en hebben consequenties voor het handelen van alle betrokkenen.

Figuur: Schema Academische opleidingschool; vervlechting van opleiding, onderzoek en schoolontwikkeling (Roelofs & Veeke, 2006/ KPC Groep)

2.1 RIJKE LEEROMGEVING

Binnen het werkplekleren zien we het werken op de basisschool als een rijke leeromgeving voor aanstaande leraren. Zij participeren in de dagelijkse gang van zaken op school met als doel zich voor te bereiden op alle aspecten van het leraarschap.

Timmermans (2012) constateert in haar onderzoek naar 'Affordance, Agency en Competentieontwikkeling' dat scholen studenten veel leermogelijkheden bieden. Echter: "Het betreft vooral activiteiten met leerlingen en het gebruik van bronnen. Aan activiteiten op schoolniveau (zoals samenwerken met collega's, deelname aan vergaderingen en contacten met ouders) mogen studenten minder vaak deelnemen. Dit betekent dat studenten veelal ervaring opdoen in het werken in de klas en in veel mindere mate in activiteiten die leiden tot de gewenste bredere professionalisering".

“ Op de werkplek komt theorie tot leven. Theorie helpt om nieuwe mogelijkheden te ontdekken en/of de beperkingen van je eigen opvatting leren zien.”

Binnen de AOS PO NN sluiten we aan bij de opvatting van Timmermans (2012) en definiëren we een rijke leeromgeving als een omgeving waarbinnen de student in principe deel kan nemen aan alle activiteiten die de werkplek hem of haar biedt. Daarnaast is het een plek waar er betekenis gegeven wordt aan de theorie. Op de werkplek komt theorie tot leven. “De theorie kan studenten helpen hun gedrag als leerkracht te verantwoorden, nieuwe mogelijkheden te ontdekken en/of de beperkingen van hun eigen opvatting te leren zien.” (Bob Koster, 2015). Om het potentieel van de werkplek optimaal te benutten vragen we van studenten een actieve leerhouding (eigenaarschap). Ze zijn verantwoordelijk voor het eigen leerproces en ze zijn actief in het zoeken naar - en benutten van- de mogelijkheden die de werkplek biedt. De coaches en de opleider in school, zijn faciliterend en ondersteunend in het proces waarin de student zich kennis toe-eigent en kennis construeert.

De leerkrachten (coaches) op de basisschool laten de studenten kennis maken met alle aspecten van het beroep. Zij enthousiasmeren, stellen vragen die aanzetten tot nadenken en motiveren tot initiatiefrijk gedrag. Zij maken studenten deelgenoot van het team en de organisatie. Zij laten voorbeeldgedrag zien, maken hun eigen kennis en vaardigheden zichtbaar en ze beargumenteren waarom ze de dingen doen zoals ze die doen. Zij geven feedback waardoor de praktijkervaringen van de student getransformeerd worden naar leerervaringen. De opleider in school is een specialist in het koppelen van theoretische, methodische en praktische kennis. Tijdens het werkpleklernen staat de drieslag centraal; leren op de werkplek, leren van de werkplek en leren over de werkplek.

De rijke leeromgeving kenmerkt zich tevens door:

- Een verscheidenheid aan leeractiviteiten die de student aangeboden krijgt.

- Coaches die in staat zijn om pedagogische en didactische interventies te plegen met het oog op het bereiken van de kwalificatie-eisen van de student.
- Coaches die in staat zijn te ontwerpen en begeleiden met het oog op het bereiken van de kwalificatie-eisen van de student.
- Coaches die samen met de studenten doelen stellen en gaan zoeken naar activiteiten en leersituaties die hierbij aansluiten.
- Coaches die mogelijkheden creëren voor studenten om te experimenteren en nieuw gedrag te oefenen.
- Werkplekopdrachten die voldoende ruimte bieden voor het werken aan de eigen leervragen van de student; de student moet voldoende regie hebben om de leeractiviteiten op een bij hem of haar passende manier uit te voeren en zelf te ontwerpen.
- Coaches die vanuit een onderzoekende houding voortdurend bezig zijn met het verbeteren van kwaliteit en hierdoor een rolmodel voor de student zijn.

De rijke leeromgeving is een gestructureerde omgeving. Verantwoordelijkheden en procedures zijn helder, zowel binnen de basisschool alsook in de verhouding tot de lerarenopleiding. Het opleiden wordt gezien als een gezamenlijke verantwoordelijkheid van het hele schoolteam en de lerarenopleiding, waarbij laatstgenoemde eindverantwoordelijk blijft voor de toetsing en het certificeren van studenten.

2.2 WEDERZIJD'S LEREN

De student is een bron voor innovatie binnen de basisschool.

Een rijke leeromgeving is tevens een omgeving waarin wederzijds leren plaatsvindt. Binnen de basisschool leert de student niet alleen van zijn/haar coach. De coach leert ook nieuwe vaardigheden van de student. Studenten en coaches delen nieuwe ontwikkelingen en inzichten. Op deze manier is de student (en ook de startende leerkracht) een bron voor innovatie binnen de basisschool.

De praktijkgerichte onderzoeken die de student als stageopdracht op de basisschool uitvoert dragen eveneens bij aan de schoolontwikkeling en vormen als zodanig een bron voor leren voor alle betrokkenen.

2.3 OPLEIDEN IN TWEE CONTEXTEN

Een permanente dialoog tussen de lerarenopleiding en de opleiders in school over het opleidingscurriculum is noodzakelijk.

Samen opleiden betekent opleiden in twee verschillende educatieve contexten: de basisschool en de lerarenopleiding. Wij erkennen en herkennen de verschillende contexten van de lerarenopleiding en basisschool.

De opleiders in school hebben kennis van de opleidingsdidactiek en het opleidingscurriculum. Dit vraagt een intensieve begeleiding van de opleiders in school door de lerarenopleiding. Doelen, kaders en begrippen worden op elkaar afgestemd door opleiders in school samen met hun student de colleges van de vakdocenten te laten volgen. Een adequate facilitering (tijd en middelen) is hiervoor voorwaardelijk.

Ook hebben opleiders in school en werkplekbegeleiders (vanuit de lerarenopleiding) goed zicht op de beroepstaken die centraal staan in de opleiding. Samen onderzoeken ze voortdurend hoe de twee contexten optimaal kunnen bijdragen in het leren uitvoeren van deze taken.

Niet alleen met opleiders in school maar ook met andere participanten vanuit het werkveld vindt afstemming plaats over wat we verstaan onder een startbekwame leraar. We bepalen (in termen van kennis, vaardigheden en houdingen) wat noodzakelijk is voor studenten om de startbekwaamheid te kunnen verwerven. Binnen het opleiden in school is bepaald welke leeractiviteiten en opleidingsdidactieken relevant zijn en in welke van de twee contexten deze het beste uitgevoerd kunnen worden.

2.4 TALENTGERICHT OPLEIDEN

Een startbekwame leraar onderschrijft onder meer zijn verantwoordelijkheid in het (h)erkennen, ontlokken en het stimuleren van talentvol gedrag bij individuele leerlingen en groepen leerlingen.

Talentenkracht is een landelijk project over het talent van jonge kinderen voor wetenschap en technologie, waar zeven Nederlandse en Belgische universiteiten en tal van samenwerkingspartners aan hebben gewerkt. Het gaat dan over de 'denk'-vaardigheden van kinderen, en hoe leerkrachten deze kunnen stimuleren.

Deze zijn van belang bij wetenschap en techniek-onderwijs maar ook bij anderen kennisdomeinen. Wij zien talent van kinderen als een eigenschap die zich ontwikkelt in de interactie tussen kind, taakobject en volwassene. Talent is zichtbaar in talentvol gedrag in het hier-en-nu. Dit gedrag kenmerkt zich door nieuwsgierigheid, enthousiasme, exploratie, verwondering, kritisch denken, probleem oplossen en verbanden leggen. In dat opzicht is ieder kind talentvol. De kunst als leerkracht is om talentvol handelen van kinderen (leren vanuit nieuwsgierigheid) uit te lokken door zelf talentvol te handelen, dat wil zeggen als leerkracht zelf een onderzoekende houding aan te nemen en nieuwsgierig te zijn. Medewerkers van de RuG en de PA Hanzehogeschool Groningen hebben ruim tien jaar meewerkt aan onderzoek rondom Talentenkracht. Dit heeft onder meer geleid tot het vaststellen van 'talentenkracht-principes' en het ontwerpen van pedagogisch didactische hulpmiddelen om talentmomenten te ontlokken en stimuleren.

Talentvol gedrag uit zich in: Nieuwsgierigheid, enthousiasme, exploratie, verwondering, (kritisch) nadenken, probleem oplossen, redeneren en verbanden leggen.¹

Studenten, opgeleid zijn binnen ons samenwerkingsverband, hebben kennis van het gedachtegoed van Talentenkracht en worden Talentenkrachtig opgeleid. Zij beschikken over de specifieke bekwaamheidseisen, passend bij deze visie (zie bijlage 1).

De opleiders in school en werkplekbegeleiders benaderen de studenten op een Talentenkrachtige wijze. Dit houdt onder meer in dat zij de student ruimte geven, structuur bieden en flexibel ondersteunen. Voorwaardelijk is dat opleiders in school, coaches en werkplekbegeleiders kennis hebben van een goede theoretische onderbouwing van talentgerichte ontwikkeling. Daarnaast beschikken zij over de vaardigheden die passen bij talentgericht begeleiden.

'Talentgericht opleiden' wordt verder ontwikkeld. Studenten, opleiders in school, lerarenopleider, leerkrachten en onderzoekers werken gericht samen aan het oplossen van vraagstukken gerelateerd aan 'Talentontwikkeling en Talentgericht opleiden'.

¹ www.talentenkrachtgroningen/over-talent

2.5 ONDERZOEK

Praktijkonderzoek als professionele leerstrategie is een middel voor leerkrachten en leidinggevenden om hun kwaliteit te ontwikkelen en zich als professional te kunnen opstellen. Ook is praktijkonderzoek een middel om de ontwikkeling van het schoolteam als geheel te bevorderen, zeker wanneer het onderzoek nauw verbonden is met de kwaliteitszorg op school.

Binnen de academische opleidingsschool verbinden wij een onderzoekende houding met leren en schoolontwikkeling. De focus ligt op het verbeteren van de eigen praktijk in de klas of de school: leerresultaten, de didactiek en pedagogiek, de toetsing of de leeromgeving. Centraal is de verbetering van de professionaliteit van de leraar en van het schoolteam als geheel. Wij zien het doen van praktijkonderzoek dan ook als een professionele leerstrategie die zowel de professionele ontwikkeling van individuele leerkrachten als van het schoolteam als geheel bevordert. Dit geldt des te sterker als het praktijkonderzoek integraal deel uitmaakt van de activiteiten die een schoolteam in het kader van kwaliteitszorg uitvoert.

Waarom praktijkonderzoek?

Wij sluiten ons aan bij de opvatting van Bolhuis (2011) die hierover zegt: "Praktijkonderzoek door onderwijsgeevenden en leidinggevenden draagt eraan bij dat de beroepsgroep zelf een belangrijke stem in de maatschappelijke discussie kan hebben. Door praktijkonderzoek te doen zijn zij eraan gewend om hun handelen te onderbouwen, bewust na te denken en te discussiëren over de doelen en effecten en zich daarbij mede te baseren op kennis van anderen (waaronder resultaten van wetenschappelijk onderzoek). Ook is het voor ons van belang dat wij als beroepsgroep actief zijn in het up to date houden en de vernieuwing van eigen werk. Bekend is dat de meest effectieve vormen van professionalisering dicht aansluiten op de eigen praktijk en de activiteit in die praktijk. Het doen van praktijkonderzoek is een vorm van professionalisering die goed aansluit bij de eisen aan effectieve interventies (van Veen et al, 2010; Schildwacht 2012).

Praktijkonderzoek in een Professionele leergemeenschap

Het samenwerkingsverband is een professionele leergemeenschap. Voor het definiëren van de professionele leergemeenschap hanteren wij de definitie die de kenniskring van het lectoraat Leiderschap in het Onderwijs, Penta Nova heeft vastgesteld:

Een professionele leergemeenschap is een gemeenschap van professionals (schoolleiding en teamleden) die voortdurend de eigen praktijk deelt en onderzoekt om zo een cultuur van leren te creëren voor de leidinggevenden, de teamleden en de leerlingen met het doel het onderwijs te verbeteren. In een professionele leergemeenschap zijn gemeenschappelijke waarden, samenwerkingsrelaties en onderzoek dus belangrijk. Vragen zoals "Wat zijn onze kernwaarden", "Wat hebben leerlingen nodig in de 21ste eeuw?", "Waar leiden we toe?" zijn leidend in de professionele leergemeenschap.

De onderzoekende leerkracht/schoolleider/school

Van academische basisscholen verwachten we dat ze:

- gebruik maken van alle mogelijk beschikbare data in de school, in dienst van schoolontwikkeling;
- praktijkgericht onderzoek verrichten op het niveau van de klas en/of van de school;
- in staat zijn resultaten van praktijkgericht onderzoek te borgen;
- in staat zijn praktijkgericht onderzoek te integreren in de kwaliteitszorg van de school;
- deelnemen aan onderzoek door externe onderzoekers;
- onderzoeksliteratuur raadplegen en gebruiken: evidence based werken;
- in staat zijn onderzoekende studenten te begeleiden bij hun praktijkgericht onderzoek;
- op grond van de onderzoekende cultuur een aantrekkelijke werkplek zijn voor startende leerkrachten die hun opgedane onderzoekscompetenties in de praktijk willen inzetten.

De onderzoekende professional is iemand die:

- kan samenwerken in een team, anderen kan motiveren en erbij betrekken;
- feedback kan geven en ontvangen;
- kan plannen en organiseren;
- goed kan communiceren, formuleren en presenteren;
- abstract en systematisch kan denken;
- creatief en reflectief is;
- over specifieke kennis en vaardigheden beschikt voor het doen van onderzoek;
- nieuwsgierig, gemotiveerd, enthousiast en onbevooroordeeld is;
- kritisch durft te zijn;
- over doorzettingsvermogen beschikt;
- durft te delen, ook dingen die misgaan²

De schoolleider in de AOS PO NN is een onderzoekende leider. De sterk veranderende context waarin scholen zich begeven vraagt om 'nieuw' leiderschap. De nadruk op beoordelen en verantwoorden verschuift naar leren en ontwikkelen. Onderzoeksmatig leiderschap is daarvoor noodzakelijk. Volgens Earl en Katz (2006) kenmerken onderzoeksmatige schoolleiders zich door een onderzoekende houding, het beheersen van onderzoeksvaardigheden en het kunnen creëren en in stand houden van een onderzoekende cultuur in hun school.

Onderzoeksmatige leiders zijn in staat om data te lezen, te begrijpen en te interpreteren, opdrachtgever te zijn van onderzoek, leiding te geven aan onderzoeksprocessen en om de professionele dialoog te organiseren in hun school/opleiding met het doel gezamenlijk betekenis te verlenen aan data.

De onderzoeksagenda

Het onderzoek binnen de academische basisscholen wordt bepaald door actuele ontwikkelingen en de schoolontwikkelingsagenda van de school. Ook wordt veelal voortgeborduurd op onderzoeksresultaten uit het vorige schooljaar. De basisscholen worden door het Gion³ (Gronings Instituut voor Onderzoek van Onderwijs, Opvoeding en Ontwikkeling) ondersteund in het opzetten en uitvoeren van praktijkgericht onderzoek.

De coördinatoren onderzoek van de basisscholen hebben zicht op de onderzoeken die vanuit de lectoraten, het Gion en de andere basisscholen plaatsvinden. Zij zoeken naar verbinding met hun eigen schoolontwikkelingsagenda en delen relevante informatie hierover binnen het schoolteam.

Uitkomsten van flankerend onderzoek betreffende opleiden in school worden gedeeld binnen het samenwerkingsverband. Deelnemers aan het samenwerkingsverband doen ook zelf onderzoek naar de effecten van - of vraagstukken rondom opleiden in school.

² Bolhuis en Kools, 2001

³ Het Gion is onderdeel van de RuG

“Talent komt tot uiting in gedrag. Het stimuleren van talentvol gedrag gaat over het gebruikmaken van het ontwikkelingspotentieel van de leerling; het gaat om ‘het beste uit de leerling halen’.”

Bijlage

COMPETENTIE TALENTONTWIKKELING VOOR OPLEIDERS² EN GEDRAGSINDICATOREN

De leraar primair onderwijs erkent en herkent (spontaan) talentvol gedrag bij leerlingen en creëert momenten die de talentvol gedrag van leerlingen kunnen stimuleren.

Om dat te kunnen heeft de leraar primair onderwijs kennisgenomen van het gedachtegoed van Talentenkracht in de opleiding aan de Pabo en kan deze koppelen aan de term Talentontwikkeling.

Talent komt tot uiting in gedrag. Het stimuleren van talentvol gedrag gaat over het gebruikmaken van het ontwikkelingspotentieel van de leerling; het gaat om 'het beste uit de leerling halen'. Talentvol gedrag kan worden herkend aan nieuwsgierigheid, enthousiasme, exploratie, verwondering, (kritisch) nadenken, probleem oplossen, redeneren en verbanden leggen. Zo'n leraar:

- Verbindt individuele ontwikkelingen en leren in groepen met elkaar.
- Heeft een open, nieuwsgierige, onderzoekende houding m.b.t. talent en ontwikkeling daarvan bij leerlingen.
- Creëert een rijke leeromgeving die leerlingen uitdaagt om zich leerstof op verschillende manieren eigen te maken en hun eigen kwaliteiten te (h)erkennen.
- Geeft leerlingen de ruimte om eigen ideeën en oplossingen voor vraagstukken aan te dragen en uit te proberen.
- Biedt leerlingen structuur waarmee een duidelijk en rustig leerklimaat kan worden geschapen, zonder deze structuur tot doel te verheffen.
- Biedt ondersteuning op niveau aan individuele en groepen leerlingen door verschillende vormen van scaffolding toe te passen tijdens het onderwijs.

BEKWAAMHEIDSEIS BIJ DEZE COMPETENTIE

De leraar primair onderwijs onderschrijft zijn verantwoordelijkheid in het (h)erkennen, ontlokken en stimuleren van talentvol gedrag bij individuele leerlingen en groepen leerlingen. Hij heeft een dynamische visie op talent en talentontwikkeling en beargumenteert het belang van een rijke leeromgeving vanuit die visie. Hij daagt leerlingen uit om zo frequent mogelijk in de zone van de naaste ontwikkeling te oefenen.

Om aan deze bekwaamheidseis te voldoen moet de leraar primair onderwijs... *het volgende doen:*

Ruimte geven

- De leraar ondersteunt cognitieve autonomie. Dat betekent onder anderen dat hij leerlingen de ruimte geeft voor exploratief en onderzoekend gedrag.
- De leraar maakt gebruik van pedagogisch didactische strategieën die gericht zijn op het construeren en ontwikkelen van kennis en vaardigheden die aansluiten bij het niveau waarin het kind zich bevindt.
- De leraar creëert een positieve ontwikkelingsgerichte sfeer tijdens zijn onderwijs die is gericht op kennisontwikkeling, waarbinnen leerlingen fouten durven te maken en zich vrij voelen om hun eigen ideeën en gedachten te delen.
- De leraar ontwerpt functionele taken in een betekenisvolle context met materialen met een hoog affordantieniveau³ die uitnodigen tot cognitieve conflicten.

² Naar: *Onderwijscoöperatie, beschrijving SBL competenties 2004*

³ *Affordantie heeft betrekking op de wijze waarop leerlingen naar een object kijken en welke mogelijkheden tot handelen zij in dit materiaal zien.*

Structuur bieden

- De leraar maakt gebruik van effectief klassenmanagement (instructie, interactie en organisatie) dat past bij de inhoud en doelstelling van het onderwijs en het ontwikkelingspotentieel van leerlingen. Voorbeeld daarvan zijn de ontwerp- en onderzoekscyclus.
- De leraar zet een bestaande structuur of fasering flexibel in, zodat deze goed aansluit op de inhoud en doelstelling van het onderwijs en het ontwikkelingspotentieel van leerlingen.
- De leraar verbindt activiteiten met leerdoelen en kan proces- en productgerichte opbrengsten van individuen en van de groep in kaart brengen.

Flexibel ondersteunen

- De leraar kan zich door gerichte observatie een goed beeld vormen van het talentvolle gedrag van individuele leerlingen in de klas en van de groep.
- De leraar herformuleert uitspraken van leerlingen en maakt daarbij zo mogelijk gebruik van passende vaktaal.
- De leraar vraagt door om gedachten en ideeën van leerlingen n.a.v. de lesinhoud te ontlokken, om daar de ondersteuning weer op aan te passen.
- De leraar stelt mogelijke oplossingen en conclusies van leerlingen ter discussie door wedervragen te stellen, (gedachte)experimenten voor te leggen als vervolgonderzoek en door te vragen wanneer het kind moeite heeft met het formuleren van zijn gedachten.
- De leraar weet wanneer leerlingen zonder hulp de taak uit kan voeren, en laat hen dan zelfstandig werken. Vervolgens daagt de leraar de leerlingen uit - in aansluiting op het getoonde niveau – een volgende (ontwikkelings-) stap te zetten.

... deze kennis hebben:

- De leraar is bekend met het dynamische karakter van de lichamelijke en psychologische ontwikkeling van leerlingen.
- De leraar kan verschillende typen vragen (bijvoorbeeld leerling- en leerkrachtgerichte vragen) van elkaar onderscheiden en beargumenteren welke typen tijdens specifieke les- en/of onderzoeksfasen van toepassing kunnen zijn.
- De leraar is bekend met verschillende methodieken om structuur te bieden in een les, waaronder in ieder geval de ontwerp- en onderzoekscyclus.

- De leraar is bekend met verschillende onderzoeks- en ontwerpcyclus en kan fasen daarvan benoemen en herkennen in het werk en het handelen van de leerlingen.
- De leraar is voldoende op de hoogte van de specifieke vakinhoud, om de kwaliteit van redeneringen van leerlingen te kunnen beoordelen en deze adequaat ter discussie te stellen.
- De leraar is vaardig in scaffolding.

Indicatoren bij deze competentie

- De leraar daagt uit, activeert, stimuleert en ondersteunt bewust en/of spontaan exploratief en onderzoekend gedrag van individuele leerlingen en van de groep.
- De leraar (h)erkent (spontane) talentmomenten van individuele leerlingen en van de groep.
- De leraar differentieert in pedagogisch, didactisch handelen afgestemd op de onderwijsbehoefte van de leerlingen en de groep.
- De leraar maakt gericht gebruik van collegiale consultatie en leert van andere onderwijsprofessionals.

Literatuur

Bolhuis, S., Leenheer, P., & Luin, G.-J. van (Red.). (2009), *Dat zoeken we zelf wel uit. Over onderzoek in de school voor docenten, teamleiders en (midden)management*. MESO focus. Over schoolorganisatie en onderwijsmanagement, 73, Alphen aan den Rijn: Kluwer.

Bolhuis, S., en Kools, Q. (samenstellers) (2012). 'Praktijkonderzoek als professionele leerstrategie in onderwijs en opleiding.' Online publicatie, Tilburg: Fontys Hogescholen (www.hbo-kennisbank.nl)

Bolhuis, S., Buitink, J., en Onstenk, J. (2010), *Leren_door_werken_in_school. Achtergronden van opleiden in de school voor po en vo*. Den Haag: VSNU-ICL.

Koster, B. (2013), *Andere perspectieven. Een blik op het opleiden van aanstaande leraren op de werkplek*. Lectorale rede. Tilburg: Fontys Lerarenopleiding Tilburg.

Koster, B. & Leeferink, H. (2015), *Werkplekieren van aanstaande leraren*. Steunpunt opleidingsscholen PO/VO.

Kruger, M. (2014), *Leiding geven aan onderzoekende scholen*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.

Eijnden, M. van den, en Bruining, T. (2009), *De 'A' van Academische en de 'O' van Opleidingsschool*. 's-Hertogenbosch: KPC groep.

Stoll, L., Bolam, R., en Collarbone, P. (2002), *Leadership for and of change: building capacity for learning*. Dordrecht, The Netherlands: Kluwer.

Schildwacht, R., (2012), *Learning to notice; Teachers coaching teachers with video feedback*. (Proefschrift Fontys Lerarenopleiding Tilburg), Tilburg.

Timmermans, M. (2012), *Kwaliteit van de opleidingsschool. Over Affordance, Agency en Competentieontwikkeling*. Nijmegen: HAN Faculteit Educatie.

Velzen van, C. (2013), *Guiding learning teaching. Towards a pedagogy of work-based teacher education*. (Proefschrift Vrije Universiteit Amsterdam), Amsterdam.

Academische Opleidingschool
PO Noord-Nederland

PROJECTLEIDER

Het ontwikkelingsproces van dit visiedocument is begeleid door Heidi Rubingh

CONTACT

Voor vragen over het proces of visiedocument,
is Heidi Rubingh bereikbaar via e-mail:
heidi.rubingh@kornalijn-consultancy.nl

WEBSITE

Kijk voor meer informatie over Academische
Opleidingschool PO Noord-Nederland op:
www.aosnoord.nl

university of
 groningen

**Hanzehogeschool
Groningen**
University of Applied Sciences